
PODSTAWA PROGRAMOWA EDUKACJI WCZESNOSZKOLNEJ W ZAKRESIE PLASTYKI

I etap edukacyjny: klasy I–III

Treści nauczania – klasa I szkoły podstawowej

Edukacja plastyczna. Poznawanie architektury, malarstwa i rzeźby. Wyrażanie własnych myśli i uczuć w różnorodnych formach plastycznych. Przygotowanie do korzystania z medialnych środków przekazu. Uczeń kończący klasę I:

- 1) wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura;
- 2) ilustruje sceny i sytuacje (realne i fantastyczne) inspirowane wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem, muzyką; korzysta z narzędzi multimedialnych;
- 3) wykonuje proste rekwizyty (np. lalkę, pacynkę) i wykorzystuje je w małych formach teatralnych; tworzy przedmioty charakterystyczne dla sztuki ludowej regionu, w którym mieszka;
- 4) rozpoznaje wybrane dziedziny sztuki: architekturę (także architekturę zieleni), malarstwo, rzeźbę, grafikę; wypowiada się na ich temat.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe na koniec klasy III szkoły podstawowej

Edukacja plastyczna. Uczeń kończący klasę III:

- 1) w zakresie percepcji sztuki:
 - a) określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i z tradycją w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym; uczestniczy w życiu kulturalnym tych środowisk, wie o istnieniu placówek kultury działających na ich rzecz,
 - b) korzysta z przekazów medialnych; stosuje ich wytwory w swojej działalności twórczej (zgodnie z elementarną wiedzą o prawach autora);
- 2) w zakresie ekspresji przez sztukę:
 - a) podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne),
 - b) realizuje proste projekty w zakresie form użytkowych, w tym służące kształtowaniu własnego wizerunku i otoczenia oraz upowszechnianiu kultury w środowisku szkolnym (stosując określone narzędzia i wytwory przekazów medialnych);

3) w zakresie recepcji sztuki:

- a) rozróżnia takie dziedziny działalności twórczej człowieka jak: architektura, sztuki plastyczne oraz inne określone dyscypliny sztuki (fotografia, film) i przekazy medialne (telewizja, Internet), a także rzemiosło artystyczne i sztukę ludową,
- b) rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury; opisuje ich cechy charakterystyczne (posługując się elementarnymi terminami właściwymi dla tych dziedzin działalności twórczej).

PODSTAWA PROGRAMOWA PRZEDMIOTU *PLASTYKA*

II etap edukacyjny: klasy IV–VI

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.
- II. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę.
- III. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki. Uczeń:
 - 1) określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i tradycją w swoim środowisku lokalnym i regionalnym, a także uczestniczy w życiu kulturalnym tego środowiska (zna placówki kultury działające na jego rzecz);
 - 2) korzysta z przekazów medialnych oraz stosuje ich wytwory w swojej działalności twórczej (zgodnie z elementarną wiedzą o prawach autora).
2. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę. Uczeń:
 - 1) podejmuje działalność twórczą, posługując się podstawowymi środkami wyrazu plastycznego i innych dziedzin sztuki (fotografika, film) w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki właściwe dla tych dziedzin sztuki);
 - 2) realizuje projekty w zakresie form użytkowych, w tym służące kształtowaniu wizerunku i otoczenia człowieka oraz upowszechnianiu kultury w społeczności szkolnej i lokalnej (stosując także narzędzia i wytwory multimedialne).
3. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki. Uczeń:
 - 1) rozróżnia określone dyscypliny w takich dziedzinach jak: architektura, sztuki plastyczne oraz w innych dziedzinach sztuki (fotografika, film) i przekazach medialnych (telewizja, Internet);
 - 2) rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury oraz opisuje ich funkcje i cechy charakterystyczne na tle epoki (posługując się podstawowymi terminami i pojęciami właściwymi dla tych dziedzin sztuki).

ZALECANE WARUNKI I SPOSÓB REALIZACJI

Nauczyciel w realizacji przedmiotu powinien dążyć do rozwijania myślenia twórczego uczniów oraz poprzez odpowiednio dobrane metody przygotowywać ich do uczestnictwa w kulturze i do stosowania nabytych umiejętności w życiu codziennym.

Szkoła powinna stwarzać możliwości czynnego uczestnictwa uczniów w kulturze, w wystawach i wydarzeniach artystycznych, organizowanych w szkole i poza szkołą.

Zalecane jest odpowiednie wyposażenie pracowni w środki dydaktyczne, w tym reprodukcje dzieł sztuki.

Nauczyciel powinien uwzględniać możliwości uczniów i dostosować do nich wymagania edukacyjne.

PODSTAWA PROGRAMOWA PRZEDMIOTU *PLASTYKA*

III etap edukacyjny: gimnazjum

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.
- II. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę.
- III. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki. Uczeń:
 - 1) uczestniczy w kulturze poprzez kontakt z zabytkami i dziełami sztuki współczesnej, mając poczucie związku ze śródziemnomorskim dziedzictwem kultury i tradycją narodową, szanując jednocześnie odrębności innych kręgów kulturowych (zna wybrane krajowe i zagraniczne placówki kultury i instytucje artystyczne);
 - 2) korzysta z przekazów medialnych oraz stosuje ich wytwory w swojej działalności (przestrzegając podstawowych zasad prawa autorskiego dotyczących ochrony własności intelektualnej).
2. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę. Uczeń:
 - 1) podejmuje działalność twórczą, posługując się środkami wyrazu sztuk plastycznych, innych dziedzin sztuki (fotografia, film) i elementami formy przekazów medialnych, w kompozycji na płaszczyźnie oraz w przestrzeni rzeczywistej i wirtualnej (stosując określone materiały, narzędzia i techniki właściwe dla tych dziedzin sztuki i przekazów medialnych);
 - 2) realizuje projekty w zakresie sztuk wizualnych, w tym służące przekazywaniu informacji dostosowanej do sytuacji komunikacyjnej oraz uczestnictwu w kulturze społeczności szkolnej i lokalnej (stosując także narzędzia i wytwory mediów środowiska cyfrowego).
3. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki. Uczeń:
 - 1) rozróżnia style i kierunki architektury i sztuk plastycznych oraz umieszcza je w odpowiednim porządku chronologicznym i w centrach kulturotwórczych, które miały zasadnicze znaczenie dla ich powstania;
 - 2) rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury, postrzegając je w kontekście miejsca tradycji we współczesnej kulturze, a także opisuje związki zachodzące między nimi (posługując się terminologią z zakresu danej dziedziny sztuki).

ZALECANE WARUNKI I SPOSÓB REALIZACJI

Nauczyciel w realizacji przedmiotu powinien dążyć do rozwijania myślenia twórczego uczniów i poprzez uczestnictwo w zajęciach przygotować ich do świadomego udziału w kulturze oraz do stosowania nabytej wiedzy w innych dziedzinach życia.

Szkoła powinna stwarzać możliwości czynnego uczestnictwa uczniów w kulturze poprzez ich udział w wystawach stałych i czasowych organizowanych przez muzea i instytucje kulturalne, uczestnictwo w ważnych wydarzeniach artystycznych organizowanych w szkole i poza szkołą oraz stwarzać warunki do prezentacji ich własnej twórczości i do upowszechniania kultury plastycznej.

Szkoła powinna stwarzać warunki do realizacji zajęć poprzez odpowiednie wyposażenie pracowni w środki dydaktyczne, takie jak: reprodukcje dzieł sztuki na różnych nośnikach oraz zestawy narzędzi medialnych z oprogramowaniem.

Nauczyciel powinien uwzględniać możliwości uczniów i dostosować do nich wymagania edukacyjne.

KOMENTARZ DO PODSTAWY PROGRAMOWEJ PRZEDMIOTU *PLASTYKA*

Wojciech Czapski, Kinga Łapot-Dzierwa

Podstawa programowa przedmiotu *plastyka* jest opisana za pomocą wymagań ogólnych oraz wymagań szczegółowych. Wymagania ogólne wyznaczają zasadnicze cele kształcenia. Są to:

1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.
2. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę.
3. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki.

Wymagania szczegółowe precyzują zakres treści kształcenia, które służą osiągnięciu ogólnych celów kształcenia.

Podstawa programowa *plastyki* uwzględnia też europejskie zalecenia dotyczące kompetencji kluczowych. Wśród kompetencji kluczowych rozwijanych na zajęciach plastycznych, na szczególną uwagę zasługuje świadomość kulturowa, obejmująca:

- poczucie związku z tradycją narodową (w tym postawa szacunku i tolerancji wobec jej różnorodności),
- przekonanie o konieczności uczestnictwa w życiu kulturalnym,
- wyrażanie siebie poprzez środki rozwijające predyspozycje twórcze (na podstawie wiedzy pozwalającej na posługiwanie się nimi w innych sferach aktywności),
- docenianie znaczenia estetyki w życiu codziennym,
- znajomość najważniejszych dzieł stanowiących o dziedzictwie kultury (jako umiejętność przyswajania sobie wartości i operowania symbolami),
- posługiwanie się językiem sztuki.

Podstawa programowa przedmiotu *plastyka* poświęca też sporo uwagi mediom. Korzystanie z mediów w sferze kultury jest koniecznością, gdyż są nośnikiem zmian w sposobie uczestnictwa w kulturze i w jej upowszechnianiu. Stosowane tu narzędzia, konstruowane na podstawie technologii medialnych, wnoszą interaktywną formułę tworzenia i udostępniania dzieł sztuki i zjawisk artystycznych oraz umożliwiają ich nieograniczoną multiplikację w przestrzeni wirtualnej w wymiarze globalnym.

Dlatego korzystanie z mediów wymaga zdobycia elementarnej wiedzy i umiejętności w zakresie odbioru przekazów medialnych, w tym oceny ich treści i form kierowanych za pośrednictwem telewizji i Internetu. Wymaga także kształtowania właściwych zachowań uczniów, w tym poszanowania prawa do własności intelektualnej w związku z wykorzystywaniem przez nich przekazów i wytworów medialnych.

Podstawa programowa przedmiotu *plastyka* opiera się na założeniu, iż kształcenie w tej dziedzinie edukacji to proces nauczania-uczenia się, podczas którego kształtują się postawy twórcze nastawione na nabywanie wiedzy i umiejętności, który powinien prowadzić do wychowania człowieka innowacyjnego, uczestniczącego w kulturze i w jej upowszechnianiu. W procesie tym wzorcem osobowym jest „sprawca” rozwiązujący problemy w toku myślenia twórczego, a najwyższą rangę przypisuje się wiedzy i umiejętnościom proceduralnym, typu „wiem jak”.

Ważnym czynnikiem tego procesu jest transfer, polegający na tym, że nabywanie wiedzy i umiejętności w jednej dziedzinie wpływa na ich nabywanie w innej sferze aktywności ucznia, czyli na przenoszeniu tego, czego „uczy szkoła” na sytuacje poza nią.

Istotną rolę w tym procesie, szczególnie na I i II etapie edukacji, pełni spostrzeganie znaczeń i sensu odbieranych pojęć oraz budowanie wyobrażeń ich postaci wizualnych, wykraczających poza posiadane informacje. Można to osiągnąć, rozwijając myślenie twórcze, na które składają się operacje umysłowe o charakterze:

- a) dywergencyjnym (rozbieżnym, indukcyjnym, heurystycznym), polegającym na poszukiwaniu logicznych możliwości, założeń wymagających sprawdzenia; jest to rozpatrywanie wielu pomysłów ze wszystkich możliwych punktów widzenia;
- b) konwergencyjnym (zbieżnym, dedukcyjnym, algorytmicznym), polegającym na poszukiwaniu logicznych konieczności, które muszą być określone dokładnie; jest to wybór spośród wielu pomysłów jednego koniecznego kierunku działania.

Realizacja podstawy wymaga stworzenia odpowiednich warunków do prowadzenia zajęć dydaktycznych, odpowiedniego wyposażania pracowni plastycznej w sprzęty i środki dydaktyczne: w zestawy pomocy wprowadzające wiedzę z teorii sztuki o środkach wyrazu plastyki, innych dziedzin jak fotografia i film, w postaci pakietów dydaktycznych, pozwalających na prowadzenie zajęć o charakterze interaktywnym, z zastosowaniem mediów oraz wprowadzające wiedzę z historii sztuki w formie reprodukcji dzieł sztuki. Szkoła, zapewniając wyposażenie niezbędne do realizacji podstawy programowej (w tym szczególnie te, służące wprowadzaniu elementarnej wiedzy w zakresie środków wyrazu plastycznego i wiedzy o sztuce), tworzy warunki

do zaopatrzenia klas w środki dydaktyczne z możliwością pozostawiania ich w szkole.

Najważniejszy okres w edukacji plastycznej to kształcenie dzieci na poziomie elementarnym. Edukacja plastyczna pełni na tym poziomie rolę integrującą wobec większości dziedzin edukacji, ponieważ w tym okresie rozwoju psychicznego, plastyka (obok mowy) staje się dla dzieci podstawową formą wypowiedzi i czynnikiem rozwoju myślenia twórczego. Dlatego plastyka powinna być także stałym elementem wszystkich zajęć dydaktycznych oraz wychowawczych i opiekuńczych. Jest to szczególnie ważne, na poziomie wychowania przedszkolnego i nauczania początkowego, kiedy u dzieci dokonuje się przełom natury psychicznej i następuje intensyfikacja procesów poznawczych, co sprawia, że większość z nich jest gotowa do nauki, która staje się stopniowo ich podstawową formą działalności.

Ten okres rozwoju psychicznego dzieci nazywa się wiekiem rozumowania ze względu na bardzo duże możliwości rozumienia otaczającej rzeczywistości oraz wiekiem ekspresji w związku z silną potrzebą wyrażania siebie poprzez twórczą działalność plastyczną. Rozumowanie staje się wtedy czynnością poznawczą, a ekspresja plastyczna podstawową formą wypowiedzi.

Temu okresowi rozwoju dzieci odpowiada stadium ewolucji plastycznej, ideoplastyka i faza schematu nazwana tak, ponieważ w tym czasie w twórczości plastycznej dzieci istotną rolę odgrywa schemat. Staje się on reprezentacją: osoby, rzeczy, zjawiska i ich cech przedstawianych w uproszczonej formie symbolicznej. Rozumienie rzeczywistości i wyrażanie siebie poprzez działalność twórczą, w formie symbolicznej, staje się wówczas podstawowym mechanizmem poznawczym.

Na tym etapie edukacji treści nauczania powinny narastać w układzie spiralnym, tzn. że wiadomości i umiejętności nabyte w danym roku powinny być powtarzane i poszerzane w kolejnym roku, z uwzględnieniem możliwości uczniów. Szczególnie dotyczy to treści wynikających z wymagań szczegółowych, wskazanych w podstawie programowej edukacji plastycznej.

Nauczyciel prowadzący zajęcia *plastyki* powinien znać podstawę programową wychowania przedszkolnego i podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych (w zakresie klas I–III).